

Co-funded by
the European Union

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОТЯГІ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ: БАЗОВІ НАВИЧКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернігів
2023

**Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка**

Філологічний факультет

Кафедра іноземних мов

Кафедра іноземної філології та освітніх технологій

Кафедра філософії та культурології

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ**

**«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРІТБИ
З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ ТА ПРОПАГАНДОЮ:
БАЗОВІ НАВИЧКИ
ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО»**

Освітні програми:

Середня освіта

(Українська мова і література. Англійська мова)

Середня освіта (Українська мова і література)

Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)

Культурологія

Освітній ступінь «Магістр»

у рамках проєкту програми Erasmus+ «Європейський досвід протидії дезінформації та пропаганді: базові навички для вчителя майбутнього» («European experience in combating disinformation and propaganda: basic skills for the teacher of the future») 101127022-NETTING-ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

УДК 378.013:07(072)

I 57

Інструктивно-методичні рекомендації до викладання курсу
Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 5 від 27 грудня 2023 року)

Розробники:

Ольховик Марина Володимирівна, канд. філос. наук, доцент кафедри філософії та культурології;

Гергуль Світлана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент кафедри іноземної філології та освітніх технологій;

Городнича Лариса Віталіївна, канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов;

Кеда Марина Костянтинівна, канд. істор. наук, доцент кафедри світової історії та міжнародних відносин;

Ольховик Владислав Андрійович, аспірант НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська, англійська.

Рецензенти:

Семеног Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка;

Колесник Олена Сергіївна – доктор культурології, професор кафедри філософії та культурології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

I 57 Інструктивно-методичні рекомендації до викладання курсу
«Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою: базові навички для вчителя майбутнього» /
Колектив авторів: М.В. Ольховик, С.М. Гергуль, Л.В. Городнича,
М.К. Кеда, В.А. Ольховик. Чернігів: НУЧК, 2023. 60 с.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or [name of the granting authority]. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

© Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, 2023

УДК 378.013:07(072)
I 57

The instructional and methodical Recommended for publication
by the Academic Council of T.H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium» (*Protocol № 5 of December 27, 2023*)

Developers:

Maryna Olkhovyk, Ph.D. in Phylosophical Sciences, Associate Professor of the Philosophy and Culture department; NUCHK Senior expert;

Svitlana Gergul, Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Educational Technologies; NUCHK Module leader;

Larysa Gorodnycha, Ph.D. in Pedagogical Sciences, Head of the Foreign Languages Department. Associate Professor; NUCHK Senior expert;

Maryna Keda, Ph.D. in Historical Sciences, Associate Professor of the Department of World History and International Relations; NUCHK Project Manager, Head of the Center for European Studies at NUCHK;

Vlad Olkhovyk, postgraduate student; NUCHK Researcher.

Languages of study – Ukrainian, English.

Reviewers:

Olena Semenog, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Chair of Ukrainian Language and Literature, A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy;

Olena Kolesnyk, Doctor of Cultural Studies, Professor of the Department of Philosophy and Cultural Studies of the T.H. Schevchenko National University «Chernihiv Colehium», Chernihiv.

I 57 The Instructional and Methodical Recommendations for the Course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda: Basic Skills for the Teacher of the Future» / Team of authors: M. Olkhovyk, S. Gergul, L. Gorodnycha, M. Keda, V. Olkhovyk. Chernihiv: NUCHK, 2023. 60 c.

УДК 378.013:07(072)

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or [name of the granting authority]. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

© T.H. Schevchenko
National University
«Chernihiv Colehium», 2023

Зміст

Опис предмета початкової дисципліни _____	5
Мета навчальної дисципліни _____	6
Очікувані результати навчання _____	8
Програма структури навчальної дисципліни _____	11
Тематичний план навчальної дисципліни _____	16
Розподіл балів за видами навчальної діяльності та критерії оцінювання результатів навчання студентів _____	25
Форми контролю навчальних досягнень і розподіл балів, що присвоюються студентам _____	27
Теми практичних занять _____	28
Методи навчання _____	34
Засоби діагностики успішності та якості навчання _____	35
European experience in combating disinformation and propaganda: basic skills for the teacher of the future _____	37
Список рекомендованих джерел _____	54
Ресурси _____	59

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма / заочна форма)
<p>Освітній ступінь: <i>магістр</i></p> <p>Статус навчальної дисципліни: <i>обов'язкова</i> (грантова програма)</p> <p>Рік підготовки: 1</p> <p>Семестр: I-II</p> <p>Кількість кредитів ECTS: 3</p>	<p>Загальна кількість годин: 90 аудиторних годин</p> <p>I семестр – 44 год., II семестр – 46 год.</p> <p>I семестр: <i>Змістовий модуль 1 – лекцій 8 год., практичних 10 год.;</i></p> <p><i>Змістовий модуль 2 – лекцій 12 год., практичних 14 год.</i></p> <p>II семестр: <i>Змістовий модуль 3 – лекцій 6 год., практичних 10 год.;</i></p> <p><i>Змістовий модуль 4 – лекцій 14 год., практичних 16 год.</i></p> <p>Вид контролю: <i>залік у формі захисту проєктів</i></p>

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Статус кандидата на члени в Європейський Союз ставить перед Україною якісно нові задачі, особливо в умовах повномасштабної воєнної агресії. Зasadничим є гармонійна інтеграція українського суспільства до дружньої європейської родини, що можливо лише завдяки якісній освіті, а отже вихованню нової генерації учителів, які не лише переймуть європейські цінності громадянського суспільства, а матимуть мотивацію та інструментарій для їх втілення в майбутній українській системі освіти. Запропонований проєкт може значно доповнити існуючі дослідження ЄС Національного університету «Чернігівський колегіум», який в основі своєї освітньої діяльності саме зосереджений на навчанні та вихованні нової генерації вчителів різних галузей, допомогти продовжити та систематично поглибити не просто увагу до європейських студій, а базових цінностей європейського громадянського суспільства, як-от: інфомедійна та цифрова медіаграмотність.

Проєкт передбачає: вивчення кращих європейських практик щодо протидії дезінформації та пропаганді, досвіду створення нормативно-правової бази (як-от, законодавство щодо питань мови ненависті) та інструментарію боротьби в інформаційних війнах сьогодення; впровадження цього досвіду в процес підготовки в Україні майбутніх вчителів різних галузей (нпр., філологи, історики, математики, інформатики, соціальні педагоги, шкільні психологи, вчителі праці та фізичної культури) шляхом оновлення освітньо-професійних програм, проведення ворк-шоп з метою напрацювання навичок протидії дезінформації та пропаганді.

Майбутнім учителям, які будуть відновлювати країну в післявоєнний час, дуже важливо сформуванати навички з декодування ворожої пропаганди, маніпулювання свідомістю,

активне ставлення до сприйняття будь-якої інформації та обізнаність у європейських практиках боротьби з дезінформацією та пропагандою.

Мета курсу передбачає реалізацію наступних *завдань*:

- орієнтуватись у нормативно-правовій базі Європейського союзу щодо реалізації інфомедійної та цифрової грамотності;
- вивчити європейський досвід подолання впливу дезінформації та пропаганди в інформаційному просторі;
- розуміти основні методологічні підходи до сучасної медіаосвіти та медіапедагогіки;
- знати європейський досвід громадянського суспільства під час інформаційних війн;
- аналізувати європейський досвід протидії пропаганді та дезінформації;
- вміти критично мислити та застосувати інфомедійну грамотність в своїй професійній педагогічній діяльності;
- осмислити феномен мови ворожнечі як форми існування антигромадянського суспільства;
- розрізняти фейки, маніпуляції, пропаганду та дезінформацію, послуговуючись фактчекінгом.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Знання, навички й уміння, отримані в межах дисциплін педагогічного циклу та виробничо-педагогічної практики, курс «Логіка та основи критичного мислення» ОС бакалавр.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Очікувані результати навчання з курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою» ґрунтуються на загальних компетентностях і результатах навчання, визначених освітньо-професійними програмами Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова), Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література), Середня освіта (Українська мова і література), Культурологія другого (магістерського) рівня.

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих закладах освіти та узгоджена з примірною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

По закінченню вивчення навчальної дисципліни «Методологія освіти: актуальні питання та інновації» студент має оволодіти певними знаннями та вміннями.

Магістр повинен знати:

- базові уявлення про ЄС, його цінності та структуру, про перспективу членства України в ЄС;

- загальну систему управління в ЄС, рівні і суб'єкти формування політики;

- практики ЄС щодо медіаграмотності та протидії пропаганді;

- поняття «інформаційної війни», її складових та інструментарію, правила функціонування пропаганди та дезінформації в ЗМІ;

- про інформаційну гігієну як невід'ємну частину європейської демократії;

- базову термінологію курсу на основі європейського медіа контенту;
- роль учителя в сучасному інформаційному світі;
- європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності;
- механізм створення конструктору базових вправ з розвитку критичного мислення і медіаграмотності;
- шляхи виявлення мови ворожнечі в медіапросторі та етапи фактчекінгу;
- історію європейської боротьби за свободи та рівність у всіх соціальних сферах, включаючи формування толерантності в питаннях гендерної та національної ідентичності.

Магістр повинен уміти:

- виявляти маніпулятивний контент медіа;
- здійснювати аргументований критичний огляд аудіовізуальної та друкованої інформації, готувати рецензії;
- оцінювати зміст, форму і стиль аудіовізуальної та друкованої інформації;
- застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання аудіовізуальної та друкованої інформації;
- здійснювати перевірку та класифікацію джерел інформації;
- використовувати аудіовізуальну інформацію для сприйняття світу та соціумом;
- характеризувати соціальну інформацію за такими ознаками, як доступність, кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність та ін.;

- розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх демонстрування;

- орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації;

- розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати й оцінювати тексти медіаповідомлень;

- розшифровувати та використовувати за кодовану в медіаповідомленнях інформацію;

- самостійно створювати медіапроекти в галузі професійної діяльності вчителя.

**ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Усього	Лекції	Практичні
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ			
Тема 1. Акрополь, Капітолій, Голгофа – три пагорби європейських цінностей	2	2	
Тема 2. Етапи розширення ЄС та його сьогоднішня структура	2	2	
Тема 3. Основні інституційні органи ЄС. Механізми управління	2	2	
Тема 4. Європейський вибір України	2	2	
Тема 1. Актуальні питання європейської інтеграції	4		4
Тема 2. Відносини Україна-ЄС: основні етапи та принципи взаємодії	2		4
Тема 3. Політика і практики ЄС у сфері науки: можливості для України	2		2
Разом за ЗМ 1	18	8	10

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Усього	Лекції	Практичні
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.			
ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН			
Тема 1. Поняття інформаційної грамотності та інформаційної війни в освітніх програмах Європейського союзу	4	4	
Тема 2. Дезінформація та пропаганда – європейські практики протидії (на прикладі законодавства Польщі, Бельгії, Нідерландів, Італії)	6	6	
Тема 3. Пропаганда – умова існування тоталітарних країн, інформаційна гігієна – умова існування європейської демократії	2	2	
Тема 1. Що таке громадянське суспільство: європейське законодавство і культурні практики (на прикладі Великобританії, Німеччини, Бельгії, Угорщини тощо) – «круглий стіл»	4		4
Тема 2. Європейський медіаконтент. Факт, судження, фейк, маніпуляція, джинса тощо – знайомимося з базовою термінологією курсу	2		2
Тема 3. Використання пропаганди європейськими демократіями і тоталітарними режимами: позитивна і негативна конотація (на прикладі інформаційної історії Другої світової війни)	2		2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Усього	Лекції	Практичні
Тема 4. Учитель в умовах інформаційної війни. Знання: і сила, і зброя, і умова інтеграції українців до європейського громадянського суспільства (4 год.) – диспут «Знаєш сам – уміють учні. Дезінформація і пропаганда: що в основі власної гігієни»	4		4
Тема 5. Практичні навички виявлення дезінформації та пропаганди: Вступ Фінляндії та Швеції до НАТО	2		2
Разом за ЗМ 2	26	12	14
Разом за I семестр	44	20	24
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТЬОГО			
Тема 1. Європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності	2	2	
Тема 2. Критичне мислення як базова потреба сучасної людини. Європейський досвід осмислення когнітивних викривлень людської природи	4	4	
Тема 1. Алгоритм створення сценарію для впровадження європейських цінностей інфомедійної та цифрової грамотності в українській старшій школі	2		2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Усього	Лекції	Практичні
Тема 2. «Чарівна валізка» для вчителя. Збираємо конструктор важливих європейських онлайн-ресурсів з матеріалами для базових вправ з критичного мислення і цифрової грамотності	4		4
Тема 3. Медіаграмотність у повсякденному житті. Загальний образ європейця сьогодення в інформаційному просторі: як українцю навчитись інформгіієні	4		4
Разом за ЗМ 3	16	6	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. МОВА НЕНАВИСТІ - ФОРМА ІСНУВАННЯ АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ЯК ЄВРПОЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ			
Тема 1. Фактчекінг: європейські практики перевірки інформації	4	4	
Тема 2. Соціальні стереотипи та їх вплив на формування громадянського суспільства: історія боротьби європейців за свободи і рівноправ'я в усіх соціальних сферах	4	4	
Тема 3. Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії. Європейський досвід імплементації (на прикладі Франції та інших країн ЄС)	2	2	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Усього	Лекції	Практичні
Тема 4. «Мова ненависті» як критерій фільтру інформації. Як це питання регулюється законодавчою базою європейських країн	4	4	
Тема 1. Обізнаний, отже попереджений. Важливі ресурси фактчекінгу: Європа і України в глобальних рейтингах	4		4
Тема 2. «Як не стати овочем». Аналіз європейського культурного контенту в соціальних мережах: мотиви, архетипи, тенденції. Розроби свій мем- майстер-клас	4		4
Тема 3. Соціальна реклама: правила творення і функціонування на європейському ринку. Знайди цікаві приклади і створи продукт, який вкоренить європейські правила на українському медіаринку	4		4
Тема 4. «Мова ненависті» та соціальні стереотипи. Як це працює. Досліджуємо болгарську, польську та українську пресу.	4		4
Усього за ЗМ 4	30	14	16
Усього за II семестр	46	20	26
Усього за курс	90	40	50

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Студенти отримають базові знання про Європейський Союз, його цінності та структуру, про перспективу членства України в ЄС. Цей пропедевтичний курс сприятиме розумінню загальної системи управління в ЄС, рівнів і суб'єктів формування політики. Він створить хорошу базу для подальшого аналізу політики ЄС щодо протидії фейкам і дасть краще розуміння практик країн-членів ЄС щодо медіаграмотності та протидії пропаганді.

Тема 1. Акрополь, Капітолій, Голгофа - три пагорби європейських цінностей

Концепт Європи. Що таке Європа. Складний соціокультурний концепт. Структура концепту з кластерними субконцептами. Створення Європейського Союзу. Засади культурної ідентичності Європи. Культурні цінності Європи. Декларація про європейську ідентичність (Копенгаген, 14 грудня 1973 року).

Нормативні документи щодо європейських цінностей: Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод. Лісабонський договір. Хартія Європейського Союзу з прав людини.

Тема 2. Етапи розширення ЄС та його сьогодення структура

Етапи європейської інтеграції. Brexit. Історія розширення ЄС. Вихід з ЄС. «Блакитна Європа» спільна рибна політика ЄС. 1957, Римський договір. Договори про створення союзу. 3 важливі угоди: Римський договір 1957 р., Маастрихтський договір 1992 (1993) р., Лісабонські угоди 2007 (2009) р. Критерії вступу до ЄС. Безвізовий режим між Україною та ЄС. Результати євроінтеграції на сьогоднішній день.

Тема 3. Основні інституційні органи ЄС. Механізми управління

Що таке ЄС? Скільки країн включає на сьогодні? Коли виник? Яким договором регулюється його діяльність? Важливі угоди: Паризький договір 1951 р., Римський договір 1957 р.; Маастрихтський договір (Угода про Європейський Союз) 1992 р.; Лісабонська угода 2007 (2009) р. (альтернатива Європейській конституції). Євро – спільна валюта ЄС.

Основні інституції ЄС: Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Європейський Суд, Суд Першої Інстанції, Рахункова Палата, Комітет Економічної, Соціальної Політики, Комітет Регіонів, Європейський Банк Реконструкції і Розвитку, Європейський Інвестиційний Банк, Європейський Центральний Банк. Органи ЄС: виконавча, законодавча, судова влада.

Тема 4. Європейський вибір України

Критерії вступу до ЄС. Угода про асоціацію Україна-ЄС. Ратифікація Угоди. Набрання Угодою чинності. Угода про асоціацію Україна-ЄС. Ухвалення репресивних законів 16 січня 2014 року. Євромайдан у різних регіонах України.

Безвізовий режим між Україною та ЄС. Результати євроінтеграції на сьогоднішній день.

Змістовий модуль 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

Дасть студентам розуміння поняття «інформаційної війни», її складових та інструментарію, правила функціонування пропаганди та дезінформації в ЗМІ, студенти ознайомляться з практиками подолання цих явищ у різних європейських країнах та дізнаються, чому інформаційна гігієна є невід'ємною частиною європейської демократії. Ознайомляться з базовою термінологією курсу на основі європейського медіа контенту і зрозуміють, яку роль учитель відіграє в сучасному інформаційному світі.

Тема 1. Поняття інформаційної грамотності та інформаційної війни в освітніх програмах Європейського союзу

Поняття інформаційної грамотності та медіаграмотності. Феномен інформаційної війни як засобу існування інформаційного суспільства. Громадська думка як об'єкт інформаційної війни. Загальні ознаки та засоби інформаційної війни.

Загальноприйняті дефініції медіаграмотності. Медіаосвіта як пріоритетний напрямок розвитку освіти в ЄС. Роль ЮНЕСКО у формуванні медіаосвітніх програм в європейській системі освіти. Становлення інфомедійної освіти в Європі. Поняття дезінфодемії та Сеульська декларація.

Тема 2. Дезінформація та пропаганда – європейські практики протидії (на прикладі законодавства Польщі, Бельгії, Нідерландів, Італії)

Поняття дезінформації та пропаганди: до проблеми термінології. Природа пропаганди і роль тоталітарних режимів у її розповсюдженні в ХХ столітті. Проблема регулювання використання дезінформації на прикладі законодавство ЄС.

Базові документи: Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (1982), резолюція ЮНЕСКО (1989) щодо розвитку критичної медіаосвіти, Віденська конференція «Освіта для медіа та цифрового століття», Севільська конференція «Медіаосвіта молоді», Резолюція Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій, Комюніке Єврокомісії «Європейський підхід до медіаграмотності у світі цифрових технологій» тощо.

Тема 3. Пропаганда – умова існування тоталітарних країн, інформаційна гігієна – умова існування європейської демократії

Пропаганда в тоталітарних режимах: умови функціонування. Роль пропаганди у створенні суспільства ресентименту та фрагментарної ідентичності.

Проблема існування людини в епоху розширення глобального інфопростору. Поняття «інформаційної гігієни» в європейській культурі. Механізми впровадження інформаційної гігієни в європейських демократіях: питання культурних практик і законодавчої політики.

Змістовий модуль 3

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Дозволить студентам дослідити європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності, на конкретних європейських законодавчих практиках, а також зрозуміти необхідність критичного мислення як невід'ємної частини характеристики сучасної європейської людини. Студенти отримають алгоритми розробки сценаріїв для навчання медіаграмотності учнів старшої школи і розроблять конструктор базових вправ з розвитку критичного мислення і медіаграмотності, які зможуть використовувати у своїй професійній діяльності та перелік важливих європейських онлайн-ресурсів з проблематики.

Тема 1. Європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності

Система правової політики в ЄС. Особливості впровадження медіаосвіти в Польщі. Польське об'єднання «Технології та освітні медіа», медіаосвітній сайт PressCafe.eu. Робота Європейського Парламенту та Європейської комісії з медіаграмотності в сфері інфомедійної грамотності.

Комюніке з медіаграмотності (2007 р.) як складова загальноєвропейської аудіовізуальної політики. Директива з Аудіовізуального медіасервісу. Реалізація медіаосвіта в формальному та неформальному секторах освіти ЄС. «Освіта через образи» і «Медіаграмотність» – освітні програми Швеції. Освітні та правові практики медіаграмотності в Великій Британії.

Робота Європейської платформи регуляторних органів (EPRA), Європейської групи регуляторів аудіовізуальних медіапослуг (ERGA) і EMIL.

Тема 2. Критичне мислення як базова потреба сучасної людини. Європейський досвід осмислення когнітивних викривлень людської природи

Поняття критичного мислення: формування дефініції. Критичне мислення у вузькому і широкому значенні (слабке та сильне). Поняття логічного та аналітичного мислення, рефлексія. Природа критичного мислення: чи можна сформуванню вміння та навички. Критичне мислення як головний інструмент формування медійно грамотної особистості.

Когнітивні особливості та прийоми. Когнітивні викривлення («Planning Falacy» – феномен «омана планування» (Девід Дайнінг); «множинність незалежних чинників похибки»; «Евристика доступності»; «Ефект надмірної впевненості»; «Ілюзія інтроспективи»; «Про ілюзію переваги»; «Ефект прив'язки»; «Евристика репрезентативності». Дослідження природи людського пізнання в світлі навчання критичному мисленню.

Змістовий модуль 4

МОВА НЕНАВИСТІ – ФОРМА ІСНУВАННЯ АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ

Цей курс надасть студентам необхідні навички для виявлення мови ворожнечі в соціальних мережах та навички фактчекінгу як європейського досвіду перевірки інформації. Студенти дізнаються про історію європейської боротьби за свободи та рівність у всіх соціальних сферах, включаючи формування толерантності в питаннях гендерної та національної ідентичності. Вони вивчать, що таке дезінформація, розберуть європейський культурний контент, а також навчатися аналізувати соціальну рекламу та меми.

Тема 1. Фактчекінг: європейські практики перевірки інформації

Факт: основні ознаки. На що варто звертати увагу при аналізі медіатекстів. Критичне сприйняття інформації. Види аналізу медіатекстів: ідеологічний аналіз, аналіз репрезентації, декодування медіатекстів, сюжетний (нарративний аналіз), жанровий аналіз, іконографічний аналіз, семіотичний аналіз, контекстуальний аналіз, комерціалізація. Аналіз медіа в контексті ринку.

Журналістські стандарти: відокремлення фактів і суджень, достовірність, повнота інформації та збалансованість, оперативність і точність. Факт і фейк: як розпізнати маніпуляцію в медіа. Методики виявлення дезінформації. Фактчекінг як базова методика перевірки фактів у медіатекстах.

Тема 2. Соціальні стереотипи та їх вплив на формування громадянського суспільства: історія боротьби європейців за свободи і рівноправ'я в усіх соціальних сферах

Поняття соціальних стереотипів та їх класифікація. Вплив інформаційного суспільства на формування соціальних стереотипів. Фемінізм і суфражистські революції ХХ століття та їх роль у боротьбі з соціальними стереотипами. Класифікації соціальних стереотипів та їх відображення в медіа. Громадянське суспільство і соціальні стереотипи: європейська історія подолання етнічних, расових, гендерних, сексуальних стереотипів.

Соціальні стереотипи та маніпуляції: чому і як можна викривлювати інформацію. Реклама як основне тло для маніпуляцій за допомогою соціальних стереотипів. Емоційні мотиви рекламного впливу на особистість реципієнта.

Тема 3. Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії. Європейський досвід імплементації (на прикладі Франції та інших країн ЄС)

Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: аналіз основних положень. Дезінфодемія: до проблеми дефініції. Практичний аналіз основних ознак дезінфодемії на прикладі традиційних і нових медіа. Шляхи запобігання та подолання дезінфодемії в сучасному інформаційному суспільстві. Маніпуляції та пропаганда як ядро дезінфодемії: європейський досвід регулювання та подолання.

Тема 4. «Мова ненависті» як критерій фільтру інформації. Як це питання регулюється законодавчою базою європейських країн

Мова ненависті: проблема дефініції, соціокультурні прояви, загальна характеристика. Нормативно-правова база врегулювання соціальних, правових, політичних конфліктів з використанням мови ворожнечі.

Мова ворожнечі та соціальні стереотипи: яким чином формуються усталені негативні конотації. Аналіз медіатекстів щодо використання мови ненависті: факт і судження в тексті. Заголовковий комплекс інтернет-текстів як середовище маніпуляцій та мови ворожнечі. Використання паралінгвістичних засобів у медіатекстах візуального контенту в нових медіа в якості маніпулятивних або таких, що містять мову ненависті.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Кожен змістовий модуль, лекції та практичні, оцінюється в 25 балів, відповідно до форм роботи аудиторної та в Google класі. Підсумковий контроль, залік, проходить наприкінці навчального курсу у формі захисту творчих групових проєктів за тематичним планом курсу.

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час виконання завдань до лекцій та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота і ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується методичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується методичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **1-3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується методичною термінологією.

Рівень практичного володіння знаннями, професійними вміннями визначається під час виконання студентом практичних завдань, як-от: аналізу нормативно-правових документів, відтворенню чи моделюванню ситуацій, рішення задач шляхом кейс-методу, складанню словників, таблиць, створенню інформаційних повідомлень, пошуку інформації та первинної інформації, написання рефератів, есе, роздумів, тез до науково-практичних конференцій, під час контрольних робіт і виконання творчих завдань та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- самостійність підбору інформації, першоджерел;
- вміння працювати в групі, індивідуальний підхід,
- творча ініціатива.

Студент може отримати **4-5 балів** («відмінно») або «зараховано», якщо завдання виконане ним повністю, є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь, демонструє володіння студентом термінологією, навичками працювати в колективі, вмінням презентувати власне дослідження. Практичне завдання, яке виконане частково, має серйозні порушення логіки, містить значну кількість термінологічних помилок, малу джерельну базу або невизначені джерела, оцінюється **1-3 балами** («задовільно») або «зараховано».

////////////////////////////////////

ФОРМИ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ І РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

За вивчення кожного модулю здобувачі вищої освіти можуть отримати максимально 25 балів.

Загальна сума балів, яку можуть набрати магістранти у процесі опанування дисципліни – 100 балів.

Модулі	Кількість, год.	Бали	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	18	0-25	25
Змістовий модуль 2	26	0-25	25
Змістовий модуль 3	16	0-25	25
Змістовий модуль 4	30	0-25	25
Всього			100

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тема 1. Актуальні питання європейської інтеграції

1. Єдина європейська валюта: виклики впровадження та функціонування.
2. Шенгенська угода.
3. Копенгагенські критерії: перспективи для України.
4. Основи мультикультуралізму та міграційна політика.
5. Гендерна політика.

Тема 2. Відносини Україна-ЄС: основні етапи та принципи взаємодії

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: механізм імплементації.
2. Створення Ради асоціації, Парламентського комітету асоціації. Роль Платформи громадянського суспільства.
3. Імплементація УА: стан та перспективи.
4. Надання Україні статусу країни-кандидата: умови і перспективи.

Тема 3. Політика і практики ЄС у сфері науки: можливості для України

1. Перспективи співробітництва: сфери і можливості для України.
2. Адаптація законодавства України для співпраці з ЄС.
3. Програми ЄС для української науки.

Змістовий модуль 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

Тема 1. Що таке громадянське суспільство: європейське законодавство і культурні практики (на прикладі Великобританії, Німеччини, Бельгії, Угорщини тощо)

1. Поняття «громадянського суспільства»: загальна характеристика та основні складові.
2. Європейське законодавство щодо реалізації прав і свобод людини.
3. Культурні практики реалізації громадянських прав на прикладі європейських країн.

Тема 2. Європейський медіаконтент. Факт, судження, фейк, маніпуляція, джинса тощо – знайомимося з базовою термінологією курсу

1. Поняття медіаконтенту в сучасному європейському дискурсі.
2. Факт і судження: базове розуміння дезінформації.
3. Фейки, маніпуляції, пропаганда – механізми функціонування та шляхи розпізнання.

Тема 3. Використання пропаганди європейськими демократіями і тоталітарними режимами: позитивна і негативна конотація (на прикладі інформаційної історії Другої світової війни)

1. Пропаганда як основа існування тоталітарних режимів
2. Загублена ідентичність: культурні практики в радянському і німецькому суспільстві ХХ століття. Вплив пропаганди на свідомість і суспільну думку
3. Європейські демократії та інформаційна політика Другої світової війни. Позитивна роль пропаганди.

Тема 4. Учитель в умовах інформаційної війни. Знання: і сила, і зброя, і умова інтеграції українців до європейського громадянського суспільства – диспут «Знаєш сам – уміють учні. Дезінформація і пропаганда: що в основі власної гігієни»

1. Сучасна освіта в умовах інформаційної війни: впливи та наслідки.

2. Самоосвіта вчителя в умовах дезінформації та пропаганди.

3. Стратегії комунікації «учитель – учень» в контексті медіаграмотності.

Тема 5. Практичні навички виявлення дезінформації та пропаганди: вступ Фінляндії та Швеції до НАТО

1. Алгоритм дій медіаграмотної людини при споживанні медіаконтенту.

2. Техніки аналізу різних видів медіатекстів (журнали, галети, телебачення, інтернет-тексти, реклама, нові медіа).

3. Робота з візуальним і аудіо контентом для виявлення пропаганди і дезінформації.

Змістовий модуль 3

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Тема 1. Алгоритм створення сценарію для впровадження європейських цінностей інфомедійної та цифрової грамотності в українській старшій школі

1. Європейський досвід упровадження інфомедійної та цифрової грамотності в процесі навчання.

2. Методика навчання інфомедійної грамотності: психолого-педагогічні та вікові особливості впровадження

3. Технології розроблення сценаріїв з медіаграмотності для старшої школи.

Тема 2. «Чарівна валізка» для вчителя. Збираємо конструктор важливих європейських онлайн-ресурсів з матеріалами для базових вправ з критичного мислення і цифрової грамотності

1. Базові кейси для вчителя з інфомедійної та цифрової грамотності

2. Алгоритм розробки вправ і завдань для формування інфомедійної компетентності для старшої школи на уроках української мови і літератури

3. Особливості реалізації інфомедійної компетентності на уроках англійської мови в середній та старшій школі.

Тема 3. Медіаграмотність у повсякденному житті. Загальний образ європейця сьогодні в інформаційному просторі: як українцю навчитись інформгігієні

1. Сучасний інформаційний простір: усвідомлене та медіаграмотне співіснування. Досвід ЄС.

2. Практичні навички застосування критичного мислення і медіаграмотності у власному повсякденному житті.

3. Власна інформгігієна та особливості інформгігієни сучасного вчителя: основні методики, технології, навички та вміння.

Змістовий модуль 4

МОВА НЕНАВИСТІ - ФОРМА ІСНУВАННЯ АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ

Тема 1. Обізнаний, отже попереджений. Важливі ресурси фактчекінгу: Європа і України в глобальних рейтингах

1. Поняття глобальних рейтингів, зокрема в галузі освіти та педагогіки та навчання медіаграмотності за їхньою допомогою.

2. Обізнаний, отже попереджений. Основні ознаки пропаганди і дезінформації.

3. Епідемія дезінформації: як залишати свій інформаційний простір чистим.

4. «Індекс стійкості до дезінформації» – робота «Детектор-медіа».

Тема 2. «Як не стати овочем». Аналіз європейського культурного контенту в соціальних мережах: мотиви, архетипи, тенденції. Розроби свій мем.

1. Європейський культурний контент у соціальних мережах: специфіка, кон'юнктура, розвиток.

2. «Як не стати овочем». Власна інформгігієнау використанні нових медіа.

3. Мотиви, архетипи, тенденції розвитку інформаційного простору в соціальних мережах: як розрізняти фейковий та маніпулятивний контент.

4. Феномен мемів в інформаційному просторі. Зроби свій мем – навчись розрізняти маніпуляції.

Тема 3. Соціальна реклама: правила творення і функціонування на європейському ринку. Знайди цікаві приклади і створи продукт, який вкоренить європейські правила на українському медіаринку

1. Соціальна реклама: правила творення і функціонування на європейському ринку.

2. Правила розміщення реклами в мас-медіа: як відрізнити, де реклама?

3. Алгоритм дослідження реклами як різновиду медіа-тексту. Аналіз сучасного контенту і створення власних прикладів соціальної реклами.

Тема 4. «Мова ненависті» та соціальні стереотипи. Як це працює. Досліджуємо болгарську, польську та українську пресу

1. «Мова ненависті»: основні ознаки, поняття, шляхи розповсюдження

2. Нормативно-правова база регулювання використання «мови ворожнечі» в суспільному просторі. Як законодавство ЄС регулює проблему свободи вибору в демократичному суспільстві та запобігання мові ворожнечі

3. Функціонування соціальних стереотипів на ґрунті використання «мови ворожнечі». Гендерні, етнічні, політичні стереотипи: як виявити мову ворожнечі

4. Аналіз проявів мови ворожнечі в ЗМІ на прикладі болгарської, польської та української преси: мотиви, технології, наслідки

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: словесні: лекція, бесіда, дискусія; наочні: презентація, Google-інструменти, ілюстрації, схеми; практичні: вирішення проблемних задач, вирішення методичних задач, застосування прийомів логічного та критичного мислення; інтерактивні методи навчання (кейс-метод, малі групи, мозковий штурм, моделювання ситуацій); самостійна робота з письмовими текстами, складання текстів і кросвордів, конспектування, рецензування, реферування; самостійне знаходження, інтерпретація та критичне осмислення інформації, дослідницька робота. Використовуються інклюзивні методи навчання, зокрема аудіо-візуальні та інструменти Googleclass.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ: усне опитування, тестові завдання, контрольні завдання до змістових модулів, конспект лекцій і робочий зошит, практична перевірка (розроблені студентами тести / кросворди, реферати), захист індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, робота в Googleclass.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ФОРМИ КОНТРОЛЮ ПІД ЧАС ЗМІШАНОЇ (ДИСТАНЦІЙНОЇ) ФОРМИ НАВЧАННЯ: методи навчання реалізуються через навчальну платформу MOODLE НУЧК імені Т.Г. Шевченка і роботу на zoom-платформі – <https://us02web.zoom.us/j/6554148662?pwd=TGV SUjNpcEhlU2g5RDVndlNKQ3pIdz09>

Ідентифікатор конференції: 655 414 8662, Код доступу: eWu17K. Форми контролю: поточний і підсумковий контроль згідно з програмою.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: мультимедійне обладнання, інтернет, Google-додатки, навчальна платформа MOODLE і Zoom для дистанційного навчання.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ ТА ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Поточний контроль реалізується як під час практичних занять. На практичних заняттях передбачається усне опитування студентів: перевірка засвоєння теоретичного матеріалу, осмислення нормативно-правових актів, розв'язання завдань проблемного характеру, демонстрація власних прийомів і прикладів критичного мислення, інноваційних технологій, написання контрольних робіт, схем і таблиць, що дозволяють виявити ступінь засвоєння матеріалу в процесі викладання, а також перевірка роботи в Googleclass.

Об'єктом контролю є рівень засвоєння теоретичних знань та умінь їх застосувати на практиці щодо основних теоретико-методологічних питань і рівня володіння основними прийомами аналізу джерел і нормативних актів, вільне володіння термінологічним мінімумом, сформованими в результаті вивчення змістових модулів.

Типовими є такі *завдання*:

- поясність з якими нормативно-правовими актами ЄС ви ознайомились щодо впровадження медіаосвіти та який досвід може бути реалізований в українській освітній системі;
- назвіть відмінності між європейською та вітчизняною законодавчою базою регулювання «мови ворожнечі» в ЗМІ;
- визначте пріоритетні напрямки розвитку медіапедагогіки в сучасній українській школі на прикладі аналізу європейського досвіду.

Підсумковий контроль відбувається у вигляді заліку наприкінці всього навчального курсу (рік навчання, чотири змістових модулі). Здійснюється у вигляді захисту творчих групових проєктів усіма учасниками грантової програми. Тематика підсумкових проєктів відповідає тематичному плану навчального курсу, обирається довільно за бажанням

студентів, повинна містити прикладний характер з обов'язковою методичною розробкою реалізації інфомедійної компетентності в школі на уроках або / та у позакласній діяльності. Форма проекту – інтерактивна, реалізація – публічний захист.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

Мультимедійні презентації лекцій; комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; ілюстративні матеріали, відео, ресурси Google, тестові завдання Google формах, електронна база першоджерел.

EUROPEAN EXPERIENCE IN COMBATING DISINFORMATION AND PROPAGANDA BASIC SKILLS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

The status of a candidate for membership in the European Union poses qualitatively new challenges for Ukraine, especially in the context of full-scale military aggression. The harmonious integration of Ukrainian society into a friendly European family is fundamental, which is possible only through quality education, and thus the education of a new generation of teachers who will not only adopt the European civil society values but will also have the motivation and tools to implement them in the future Ukrainian education system. The proposed project can significantly complement the existing EU research of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», which focuses on the training and education of a new generation of teachers in various fields, and help to continue and systematically deepen not only the focus on European studies but also the fundamental values of the European civil society, such as infomedia and digital media literacy.

The project provides studying the best European practices in combating disinformation and propaganda, experience in creating a regulatory framework (such as legislation on hate speech) and tools for fighting today's information wars; introducing this experience into the process of future teachers' training in Ukraine in various fields (e.g., philologists, historians, mathematicians, computer scientists, social educators, school psychologists, labour and physical education teachers) by updating educational and professional programs, conducting workshops to develop skills in combating disinformation and propaganda, and creating a teaching manual.

It is essential for future teachers who will rebuild the country in the postwar period to develop skills in decoding enemy propaganda, mind manipulation, active attitude to the perception of any information, and awareness of the European practices in combating disinformation and propaganda.

THE GOAL OF THE COURSE INCLUDES ACHIEVING THE FOLLOWING OBJECTIVES

- navigate the regulatory framework of the European Union regarding the implementation of media and digital literacy;
- study the European experience in overcoming the impact of misinformation and propaganda in the information space;
- understand the fundamental methodological approaches to contemporary media education and media pedagogy;
- know the European experience of civil society during information wars;
- analyze the European experience in combating propaganda and misinformation;
- develop critical thinking skills and apply media literacy in professional-pedagogical activities;
- reflect on hate speech as a form of existence within an anti-civil society;
- differentiate fake news, manipulation, propaganda, and misinformation using fact-checking techniques.

The outcomes of the course «European Experience in Combating Misinformation and Propaganda» are based on general competencies and learning results defined by the educational-professional programs: Secondary Education (Ukrainian Language and Literature. English Language), Secondary Education (English Language and Foreign Literature), Secondary Education (Ukrainian Language and Literature), and second-level (master's) Cultural Studies.

The program is structured according to the requirements of the credit-module system for organizing the educational process in higher education institutions. It is aligned with the exemplary course content structure recommended by the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS).

Upon completing the study of the educational discipline «Methodology of Education: Current Issues and Innovations,» the student is expected to acquire specific knowledge and skills.

A Master's student should know:

- basic concepts about the EU, its values, structure, and the perspective of Ukraine's membership in the EU;
- the general governance system in the EU, levels, and entities shaping policies;
- EU practices regarding media literacy and combating propaganda;
- the concept of 'information warfare,' its components, instruments, and rules governing propaganda and misinformation in the media;
- information hygiene as an integral part of European democracy;
- fundamental terminology of the course based on European media content;
- the role of teachers in the modern information world;
- European experience in legal and educational policies concerning media literacy;
- mechanisms for creating a set of basic exercises for developing critical thinking and media literacy;
- approaches to identifying hostile language in the media space and stages of fact-checking;
- the history of Europe's struggle for freedoms and equality in all social spheres, including the formation of tolerance regarding gender and national identity issues».

A Master's student should be able to:

- identify manipulative media content;
- conduct an argumentative critical review of audiovisual and print information and prepare reviews;
- evaluate audiovisual and print information's content, form, and style;

- apply rational methods for searching, selecting, systematizing, and using audiovisual and print information;
- verify and classify sources of information;
- use audiovisual information to understand the world and society;
- characterize social information based on accessibility, quantity, value, content, objectivity, adequacy, credibility, accuracy, timeliness, reliability, etc.;
- recognize exaggerated features in media messages and explain their purpose in demonstration;
- navigate the modern media space to understand the basic principles of various forms of mass media;
- differentiate information based on its impact on individuals, analyze and evaluate media message texts;
- decode and utilize encoded information within media messages;
- independently create media projects within the teacher's professional activities field.

THEMATIC PLAN OF THE DISCIPLINE

Module 1

EUROPEAN VALUES, GOVERNANCE, CULTURE, POLITICS AND PERSPECTIVES FOR INTEGRATION OF UKRAINE

The course consists of 18 hours per year. It is an introductory part of the general course for future teachers of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium». This part of the course is devoted to basic information on the European Union, its values, governance, cultural politics, and perspectives for the integration of Ukraine, considering its war status.

Impact

Students will get basic knowledge about the European Union, its values and structure, and the prospect of membership of Ukraine in the EU. This propedeutic course will promote understanding of the general system of government within the EU, as well as levels and actors of policy making. It will give a good base for further analyses of the EU policy for fake breaking and provide a better understanding of the EU member countries' practices regarding media literacy and propaganda resistance.

Task leader – Marina Keda

TOPIC 1. Acropolis-Capitolium-Golgotha-three hills of European values

Concept of Europe. What is Europe? Complex socio-cultural concept. Structure of the concept with clustered sub-concepts. Formation of the European Union. Principles of European cultural identity. Cultural values of Europe. Declaration on European identity (Copenhagen, December 14, 1973). Normative documents regarding European values: European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms. Lisbon Treaty. Charter of Fundamental Rights of the European Union.

TOPIC 2. Stages of expansion of the EU and its today construction

Stages of European integration. Brexit. History of EU enlargement. Exiting the EU. 'Blue Europe' - the EU's common fisheries policy. 1957, the Treaty of Rome. Treaties establishing the Union. Three essential agreements: the Treaty of Rome in 1957, the Maastricht Treaty in 1992 (1993), Lisbon Treaties in 2007 (2009). Criteria for joining the EU. Visa-free regime between Ukraine and the EU. Results of Eurointegration to date.

TOPIC 3. Basic institutions of the EU - mechanisms of governance

What is the EU? How many countries does it include today? When did it originate? Which treaty regulates its activities? Important agreements: the Treaty of Paris in 1951; the Treaty of Rome in 1957; the Maastricht Treaty (Treaty on European Union) in 1992; the Lisbon Treaty in 2007 (2009) (alternative to the European Constitution). The euro is the common currency of the EU. Leading institutions of the EU: European Council, Council of the European Union, European Commission, European Parliament, European Court, Court of First Instance, Court of Auditors, Committee on Economic and Social Policy, Committee of the Regions, European Bank for Reconstruction and Development, European Investment Bank, European Central Bank. EU bodies: executive, legislative, judicial authority.

TOPIC4. European choice of Ukraine. Cultural politics of the EU: possibilities for Ukraine

Criteria for EU accession. Association Agreement between Ukraine and the EU. Ratification of the Agreement. Entry into force of the Agreement. Association Agreement between Ukraine and the EU. Adoption of repressive laws on January 16, 2014. Euromaidan in various regions of Ukraine. Visa-free regime between Ukraine and the EU. Results of European integration nowadays.

Module 2

EUROPEAN DIMENSIONS OF CIVIL SOCIETY DURING INFORMATION WARS

The course consists of 26 hours per year.

Impact

This course will give students an understanding of the concept of «information warfare», its components and tools, and the rules of functioning of propaganda and disinformation in the media; students will get acquainted with the practices of overcoming these phenomena in different European countries and learn why information hygiene is an integral part of European democracy. They will get acquainted with the basic terminology of the course based on European media content and understand the role of the teacher in the modern information world.

*Task leaders – Svitlana Gergul,
Maryna Olkhovyk, Larysa Gorodnycha*

TOPIC 1. The concept of information literacy and information warfare in the educational programs of the European Union

The concept of information literacy and media literacy. The phenomenon of information warfare as a means of existence in an information society. Public opinion as an object of information warfare. General characteristics and tools of information warfare. Commonly accepted definitions of media literacy. Media education is a priority direction in developing education in the EU. The role of UNESCO in shaping media education programs in the European education system. The formation of media education in Europe. The concept of infodemic and the Seoul Declaration.

TOPIC 2. Disinformation and propaganda - European practices of counteraction (on the example of legislation of Poland, Belgium, the Netherlands, and Italy)

The concepts of disinformation and propaganda: on the issue of terminology. The nature of propaganda and the role of totalitarian regimes in its dissemination in the 20th century. The problem of regulating the use of disinformation using EU legislation. Basic documents: Grünwald Declaration on Media Education (1982), UNESCO resolution (1989) on the development of critical media education, Vienna Conference 'Education for Media and Digital Century,' Seville Conference 'Media Education for Youth,' European Parliament resolution on media literacy in the world of digital technologies, European Commission Communication 'European Approach to Media Literacy in the World of Digital Technologies,' and so on.

TOPIC 3. Propaganda as a condition for the existence of totalitarian countries. Information hygiene as a condition for the existence of the European democracy

Propaganda in totalitarian regimes: conditions of functioning. The role of propaganda in creating a society of resentment and fragmented identity. The problem of human existence in the era of expanding the global information space. The concept of 'information hygiene' in European culture. Mechanisms for implementing information hygiene in European democracies: issues of cultural practices and legislative policies.

Module 3

CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY: EUROPEAN EXPERIENCE OF EDUCATIONAL PRACTICES. MODERN METHODS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

The course consists of 16 hours per year.

Impact

This course will allow students to explore the European experience of legal and educational policy in the field of media literacy based on specific European legislative practices, as well as to understand the need for critical thinking as an integral part of the characteristics of a modern European person. The students will receive algorithms for developing scenarios for teaching media literacy to high school students. They will develop a constructor of basic exercises for developing critical thinking and media literacy that they can use in their professional activities and a list of significant European online resources on the subject.

*Task leaders – Svitlana Gergul,
Maryna Olkhovyk, Larysa Gorodnycha*

TOPIC 1. European experience of legal and educational policy in the field of media literacy

The system of legal policy in the EU. Features of implementing media education in Poland. The Polish association 'Technologies and Educational Media,' the media education website PressCafe.eu. Work of the European Parliament and the European Commission on media literacy in information literacy. The Media Literacy Communication (2007) is part of the overall European audiovisual policy. Directive on Audiovisual Media Services. Implementation of media education in formal and informal education sectors in the EU. 'Education through Images' and

'Media Literacy' - educational programs in Sweden. Educational and legal practices of media literacy in the United Kingdom. Work of the European Platform of Regulatory Authorities (EPRA), the European Regulators Group for Audiovisual Media Services (ERGA), and EMIL.

TOPIC 2. Critical thinking as a basic need of a modern person. European experience in understanding cognitive distortions of human nature

The concept of critical thinking: forming a definition. Critical thinking in narrow and broad senses (weak and strong). The concepts of logical and analytical thinking reflection. The nature of critical thinking: whether skills and abilities can be formed. Critical thinking is the primary tool in shaping media-literate individuals – cognitive features and techniques. Cognitive biases ('Planning Fallacy' - the phenomenon of 'planning fallacy' by Daniel Kahneman; 'Multiplicity of Independent Causes Error'; 'Availability Heuristic'; 'Overconfidence Effect'; 'Illusion of Introspection'; 'Illusion of Superiority'; 'Anchoring Effect'; 'Representativeness Heuristic'). Exploration of the nature of human cognition in teaching critical thinking.

Module 4

HATE SPEECH AND SOCIAL STEREOTYPES AS FORMS OF EXISTENCE OF ANTI-CIVIL SOCIETY OR WHY EUROPEAN SOCIETY IS LEGAL AND TOLERANT

The course consists of 30 hours per year.

Impact

This course will provide students with the necessary skills to identify hate speech on social media and the skills of fact-checking as a European experience of verifying information. Students will learn about the history of the European struggle for freedoms and equality in all social spheres, including the formation of tolerance in matters of gender and national identity. They will study what disinformation is, analyze European cultural content, and learn to analyze social advertising and memes.

*Task leaders – Svitlana Gergul,
Maryna Olkhozvyk, Larysa Gorodnycha*

TOPIC 1. Fact-checking: European practices of information verification

Fact: main characteristics. What to pay attention to when analyzing media texts. Critical perception of information. Types of media text analysis: ideological analysis, representation analysis, decoding media texts, plot (narrative analysis), genre analysis, iconographic analysis, semiotic analysis, contextual analysis, and commercialization. Media analysis in the context of the market. Journalistic standards: separating facts from judgments, credibility, completeness of information and balance, timeliness, and accuracy. Fact and fake: how to recognize manipulation in the media. Methods for detecting disinformation and fact-checking is the basic method for fact verification in media texts.

TOPIC 2. Social stereotypes and their influence on the formation of civil society: the history of the European struggle for freedom and equality in all social spheres

The concept of social stereotypes and their classification. The influence of the information society on shaping social stereotypes. Feminism and suffrage revolutions of the 20th century and their role in combating social stereotypes. Classifications of social stereotypes and their portrayal in the media. Civil society and social stereotypes: the European history of overcoming ethnic, racial, gender, and sexual stereotypes. Social stereotypes and manipulation: why and how information can be distorted. Advertising is the primary backdrop for manipulating social stereotypes. Emotional motives for advertising influence on the recipient's personality.

TOPIC 3. The Seoul Declaration on Media and Information Literacy for All: Protection against Disinfodemic. European experience of implementation on the example of France

The Seoul Declaration on Media and Information Literacy for All and by All: analysis of key provisions. Infodemic: towards defining the problem. Practical analysis of the main characteristics of the infodemic using examples from traditional and new media. Ways to prevent and overcome the infodemic in modern information society. Manipulation and propaganda as the core of the infodemic: European experience in regulation and overcoming it.

TOPIC 4. «Hate speech» as a criterion for filtering information. How this issue is regulated by the legislative framework of the European countries

Hate speech: the problem of definition, socio-cultural manifestations, general characteristics. Regulatory framework for addressing social, legal, and political conflicts involving using hate speech. Hostile language and social stereotypes: how established negative connotations are formed. Analysis of media texts regarding the use of hate speech: distinguishing facts from judgments in the text. Headline structures in internet texts as a medium for manipulation and hostile language. Use of paralinguistic devices in media texts and visual content in new media as manipulative or containing hate speech.

TOPICS OF PRACTICAL CLASSES

Module 1

EUROPEAN VALUES, GOVERNANCE, CULTURAL, POLITICS AND PERSPECTIVES FOR INTEGRATION OF UKRAINE

TOPIC 1. Institutionally-legal bases of EU governance

1. «The single European currency: challenges of implementation and functioning».
2. «Schengen Agreement».
3. «Copenhagen criteria: perspectives for Ukraine».
4. «Fundamentals of multiculturalism and migration policy».
5. «Gender policy».

TOPIC 2. EU-Ukraine relations: main stages and principles of cooperation

1. The EU-Ukraine Association Agreement: implementation mechanism.
2. Establishment of the Association Council and the Parliamentary Association Committee. The role of civil society platforms.
3. Implementation of the AA: status and prospects.
4. Granting Ukraine a candidate country status: conditions and prospects

TOPIC 3. EU science policy and practice: opportunities for Ukraine

1. Prospects for cooperation: areas and opportunities for Ukraine.
2. Adaptation of Ukrainian legislation for cooperation with the EU.
3. EU programmes for Ukrainian science.

////////////////////////////////////

Module 2

EUROPEAN DIMENSIONS OF CIVIL SOCIETY DURING INFORMATION WARS

TOPIC 1. What is civil society: European legislation and cultural practices (on the example of the UK, Germany, Belgium, Hungary, etc.)

1. The concept of 'civil society': an overview and main components».

2. «European legislation regarding the implementation of human rights and freedoms».

3. «Cultural practices in implementing civil rights using examples from European countries».

TOPIC 2. European media content. Fact, judgment, fake, manipulation, jeansa, etc. - get acquainted with the basic terminology of the course

1. The concept of media content in modern European discourse.

2. Fact and opinion: basic understanding of disinformation.

3. Fakes, manipulation, propaganda - mechanisms of operation and ways of identification.

TOPIC 3. The use of propaganda by the European democracies and totalitarian regimes: positive and negative connotations (on the example of the information history of the Second World War)

1. «Propaganda as the foundation of existence for totalitarian regimes».

2. «Lost identity: cultural practices in Soviet and German societies of the 20th century. The influence of propaganda on consciousness and public opinion».

3. «European democracies and the Second World War information policy. The positive role of propaganda».

TOPIC 4. Teacher in the context of information warfare. Knowledge: power, weapons, and a condition for the integration of the Ukrainians into the European civil society

1. Modern education in the conditions of information warfare: influences and consequences».
2. «Teacher self-education in the conditions of disinformation and propaganda».
3. «Communication strategies 'teacher-student' in the context of media literacy».

TOPIC 5. Finland's and Sweden's accession to NATO: practical skills of detecting disinformation and propaganda

1. «Algorithm of actions for a media-literate individual when consuming media content».
2. «Techniques for analyzing various media texts (magazines, newspapers, television, internet texts, advertisements, new media)».
3. «Working with visual and audio content to detect propaganda and disinformation».

Module 3

CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY: EUROPEAN EXPERIENCE OF EDUCATIONAL PRACTICES. MODERN METHODS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

TOPIC 1. Algorithm for creating a scenario for the implementation of the European values of infomedia and digital literacy in the Ukrainian high school

1. European experience in implementing media and digital literacy in education».
2. «Methodology for teaching media literacy: psychological-pedagogical and age-specific implementation aspects».
3. «Technologies for developing media literacy scenarios for high school».

TOPIC 2. «Magic suitcase» for teachers: a constructor of necessary the European online resources with materials for basic exercises in critical thinking and digital literacy

1. Basic cases for teachers in media and digital literacy».
2. «Algorithm for developing exercises and tasks to cultivate media literacy competence for high school students in Ukrainian language and literature classes».
3. «Features of implementing media literacy competence in English language classes in middle and high school».

TOPIC 3. Media literacy in everyday life. The general image of the European today in the information space: how the Ukrainian can learn information hygiene

1. «The modern information space: conscious and media-literate coexistence. The EU experience».
2. «Practical skills in applying critical thinking and media literacy in everyday life».
3. «Personal information hygiene and peculiarities of modern teachers' information hygiene: main methodologies, technologies, skills, and abilities».

Module 4

HATE SPEECH AND SOCIAL STEREOTYPES AS FORMS OF EXISTENCE OF ANTI-CIVIL SOCIETY OR WHY EUROPEAN SOCIETY IS LEGAL AND TOLERANT

TOPIC 1. To be Aware is better than to be warned. Significant fact-checking resources: Europe and Ukraine in global rankings

1. With their assistance, the concept of global ratings, particularly in education, pedagogy, and media literacy education, was developed.
2. Informed, thus forewarned. The main signs of propaganda and disinformation.

3. The epidemic of disinformation: how to keep your information space clean.

4. «Disinformation Resilience Index» – the work of «Detector Media».

TOPIC 2. «How not to become a vegetable». Analysis of European cultural content on social media: motives, archetypes, trends

1. European cultural content on social media: specifics, trends, development.

2. «How not to become a vegetable»: personal information hygiene in using new media.

3. Motives, archetypes, trends in the development of the information space on social media: how to distinguish fake and manipulative content.

4. The phenomenon of memes in the information space. Create your meme – learn to differentiate manipulations

TOPIC 3. Social advertising: rules of creation and functioning in the European market

1. Social advertising: rules of creation and functioning in the European market.

2. Rules for placing advertisements in mass media: how to distinguish where the advertisement is

3. Algorithm for studying advertising as a type of media text. Analysis of contemporary content and creating examples of social advertising.

TOPIC 4. «Hate speech» and social stereotypes: how they work

1. «Hate speech»: main characteristics, concepts, dissemination methods.

2. Legal framework regulating the use of «language of enmity» in the public space. How EU legislation regulates the issue of freedom of choice in a democratic society and prevents hate speech.

3. Functioning of social stereotypes based on the use of the «language of enmity». Gender, ethnic, political stereotypes: how to detect hate speech.

4. Analysis of manifestations of hate speech in the media using examples from Bulgarian, Polish, and Ukrainian press: motives, technologies, consequences.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правова база і джерела

ERA4Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://euraxess.ec.europa.eu/ukraine>

GenderEqualityStrategy 2020-2025. [Електронний ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en

Ukraine 2023 Report. Звіт Європейської Комісії в рамках пакетурозширення. 8 листопада 2023 р. [Електронний ресурс]. – URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202311/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

Ukraine 2023 Report. Звіт Європейської Комісії в рамках пакету розширення. 8 листопада 2023 р. [Електронний ресурс]. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202311/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

Договір про Європейський Союз (текст документу). [Електронний ресурс]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029

Закон України «Про доступ громадян до публічної інформації». Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.

Закон України «Про захист суспільної моралі». Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.

Закон України «Про інформацію». Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами. Останній від 13.01.11 №2938).

Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/opryliudneno-shchorichniy-zvit-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu-ukraina-ies>

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні // Постанова Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150. [Електронний ресурс]. URL: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / Урядовий портал / Діяльність уряду. Європейська інтеграція. [Електронний ресурс]. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Європейський

Союз: від ідеї до імплементації. Практикум / Упорядники: М.К. Кедата ін.: Навч.-метод. посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. С. 292–300.

Рекомендована література

Абетка візуальної грамотності / Баликін І., Волошенюк О., Чорний О., Федченко О. / За редакцією Волошенюк О., Іванова В., Євтушенко Р. Київ : АУП, ЦВП, 2019. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.aup.com.ua/uploads/Abetkavizualnoygramotnosti.2019.pdf>

Альбарран Алан Б. Менеджмент електронних ЗМІ / переклад з англ. Н. Кашуби, А. Іщенко. К.: Наука, 2019. 296 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://books.google.com.ua>

Анакіна Т.М. Інституційна модель співробітництва України та Європейського Союзу за Угодою про асоціацію. *Форум права*. 2013. №3. С. 14–21.

Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва / О. Волошенюк, О. Мокрогуз; За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. К.: ЦВП, АУП, 2017. 79 с.

Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз: Моногр. К.: МАУП, 2015. 440 с.

Вальорска М. Агнешка Діпфейк та дезінформація : практ. посіб. / пер. з нім. В. Олійника. К.: Академія української преси; Центр Вільної Преси, 2020. 36 с.

Ганса Йоас, Клаус Вігандт. Культурні цінності Європи. [Електронний ресурс]. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/kulturni-tsinnosti-ievropy>

Граціотова В.І. Проблеми запровадження мультикультуралізму в політичну практику країн ЄС та причини його краху. [Електронний ресурс]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50595879.pdf>

Грубов В., Кулагін Ю. Криза політики мультикультуралізму в європейському суспільному просторі. [Електронний ресурс]. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2012/06/11.pdf>

Дашковська О.Р. Гендерна рівність в праві Європейського Союзу. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права. Харків, 2016. Ч. 1. С.46-49. [Електронний ресурс]. URL: <https://dSPACE.lU.edu.ua/bitstream/123456789/11854/1/Dashkovska.pdf>

Європейська ідентичність. [Електронний ресурс]. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_37_7.pdf

Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посіб. / О.В.Баула,Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісина та ін. Луцьк, 2016. 328 с.

Зайцев М.О. Європа як культурний феномен. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10520/Zaytsev_Yevropa_yak_kulturnyy.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Заставна О. Міграційна політика ЄС у контексті безпеки країн Європейського Союзу. *Міжнародне право*. 2021. № 1. С. 276–281.

Зюсс Д., Ламперт К., Трюльцш-Війнен К. Медіапедагогіка: навчальний посібник. К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 300 с.

Іванова Т.ЯК НЕ СТАТИ ГЕЙМІФІКАТОРОМ: методики і технології проведення ігор із медіаграмотності : навчальний посібник / за загал. ред. В. Іванова. К.: Центр вільної преси, 2021. 96 с.

Іващук І.О., Стахова Н.В., Живко М.А. Міжнародні міграційні процеси:навчальний посібник. Тернопіль. ЗУНУ. 2022. 204 с.

Ільків О. Україна підтверджує свій статус лідера процесу розширенняЄС. *Interfax Україна*. 13.11.2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/947349.html>

Каліберда М.С. Про вакцини для учителів: теорія та медіаграмотність. К: Академія української преси, 2021. 78 с

Концепт «Європа»: Навчальний посібник / Ващенко А.В., Гаврилов В.М., Дятлов В.О., Казимір В.А., Кеда М.К., Соломенна Т.В. Чернігів: Десна-Поліграф, 2018. 296 с.

Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 172 с.

Кузьо М., Хорольський Р., Черніков Р. Угода про асоціацію міжУкраїною та ЄС: зміст та імплементація. К., 2015. 38 с.

Ливч Д., Шаїпова Ю., Костриба О. Копенгагенські критерії: як визначити наближення України до членства в ЄС. *Європейська Правда*. 2023. 31

Ліховицький Я., Спірідонова А. Правова система України: зміни в умовах необхідного вступу до Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Том 2.№ 77. С. 299–303.

МаликЯ. Угода про асоціацію Україна – ЄС як шлях реформуванняукраїнського суспільства. [Електронний ресурс]. – URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik11/fail/Malyk.pdf.

Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. К.: НІСД, 2018. 472 с.

Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив. Навчальний посібник / Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А. / за загал. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 68 с.

Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта». «Історія»: навчально-методичний посібник / Потапова В. І., Дегтярєва Г. А., Мокрогуз О. П., Желіба О. В, Ковач І. М./ за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.

Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади / За загал. ред. В.Ф. Іванова; Пер. з нім. В. Климченка. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.

Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.

Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2018. 352 с.

Медіаосвітній поради́к для педагога професійної освіти. Навчально-методичний посібник / Зоря Ю.М., Волошенюк О.В./ За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 61 с.

Методи маніпулятивного впливу ЗМІ. [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Навчальна програма «МЕДІАОСВІТА (МЕДАГРАМОТНІСТЬ)». Київ, 2016. 95 с.

Найдьонова Л.А. Кібер-булінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини / Л.А.Найдьонова //Методичні рекомендації / Серія: На допомогу вчителю. Вип. 4. К., 2017. 34 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Найдьонова Л.А. Медіаосвіта в Україні: особливості реалізації соціально-психологічної моделі / Найдьонова Л.А. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.academia.edu>

Наукове співробітництво. Стан адаптації законодавства України та співпраці з ЄС / Євроінтеграційний портал. 2022. [Електронний ресурс]. URL: <https://eu-ua.org/yevrointehratsiia/naukove-spivrobotnytstvo/>

Новітні медіа та комунікаційні технології: комплекс навчальних програм для спеціальностей «журналістика», «видавнича справа та редагування», «реклама та зв'язки з

громадськiстю»/ За заг. ред. В. Е. Шевченко. К.: Паливода А. В., 2018. 412 с.

Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізолюватися від правди. Навчальний посібник / За редакцією Волошенюк О., Євтушенко Р., Іванова В., Кулакова А. Київ: АУП, Інтерньюз-Україна, ЦВП, 2020. 68 с.

Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8(9) клас. Плани-конспекти уроків / За ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк, О.П. Мокрогуза. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 190 с.

Палагнюк Ю. Україна та політика європейської інтеграції. Мультимедійний підручник. [Електронний ресурс]. URL: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk>

Порадник з інфомедійної грамотності. Порадник з інфомедійної грамотності для учнів та вчителів сучасних закладів освіти: Практикум / Упорядники: С.М. Гергуль, Ольховик М.В. та ін. Чернівці: Десна Поліграф, 2021. 212 с.

Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна та В.В. Літостанського. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2017. 447 с.

Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів / За загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 100 с.

Прімбс Штефан. Соціальні медіа для журналістів. Редакційна робота з Facebook, Twitter&Co / За загал. ред. В. Ф. Іванова, Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2018. 198 с.

Промова Черчіля (відео, 2 хвилини). [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7ozRis0lrwQ>

Романько І.І. Історія України. Європейська та євроатлантична інтеграція України: історія, сучасний стан, перспективи: навчальний посібник. Кропивницький: ЛА НАУ, 2017. 272с.

Рудь О.В. Інформаційна гігієна та медіаосвіта: що нового в умовах воєнного часу: навчально-методичний посібник / за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 44 с.

Сучасний медіа-менеджмент у друкованих ЗМІ: Шляхи роздержавлення української преси. Вид. 2-ге, доповн. та виправлене / За ред. В. Іванова та Н. Ланге. Київ: ЦВП, АУП, 2018. 300 с.

Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання 2014–2022 / Український центр європейської політики. К., 2023. 156 с.

Формування медіаграмотності педагогів: навчально-методичний посібник [за заг. редакцією Л.Д. Покроєвої, Г.А. Дегтярєвої]. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2018. 252 с.

Хомутенко Л.І., Єременко О.О. Мультикультуралізм як похідне явище трудової міграції в Європейському Союзі. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка». № 1. 2019. С. 71-76.

Череповська Н. Медіаосвіта та медіакультура в ЗОШ. К.: Шкільний світ, 2010. 128 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Чугаєв О.А. Валютно-фінансова інтеграція в Європейському Союзі : навч. посіб. К.: ВПЦ;Київський університет, 2021.159 с.

Шаров О. Європейський валютний союз: межі зростання або точкабіфуркації. *Міжнародна економічна політика*. 2014. № 1. С. 23-45.

Щедрина О.І. Нові інформаційні технології : навч. посібник / Київський національний економічний ун-т. К.: КНЕУ, 2015. 445 с.

Як можна протидіяти «фейковим новинам»? : Аналіз. Київ: Фонд Фрідріха Науманна за Свободу, Академія української преси, 2019.

Як можна протидіяти «фейковим новинам»? : Аналіз. Київ: Фонд Фрідріха Науманна за Свободу, Академія української преси, 2019.

Science Europe: звернення про підтримку Україні / Національний фонд досліджень України. [Електронний ресурс]. URL: <https://nrfu.org.ua/news/science-europe-zvernennya-pro-pidtrymku-ukrayini/>

Ресурси

Сайт Європейського парламенту [Електронний ресурс URL: <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

Сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en

Про ЄС для вчителів [Електронний ресурс]. URL: https://europa.eu/european-union/documents-publications/teachers_en

https://guides.libraries.emory.edu/law/european_union

<https://www.strasbourg-europe.eu/the-institutions-of-the-european-union/>

https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/uk/HOW_DOES_THE_EU_WORK.html

<https://www.strasbourg-europe.eu/the-institutions-of-the-european-union/>

https://guides.libraries.emory.edu/law/european_union

Що на порядку денному ЄС? / Сайт «ЄС і Я» [Електронний ресурс]. URL: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and>

Funding& tender opportunities / EACEA, European Comission [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>

Горизонт Європа [Електронний ресурс]. URL: <https://ms.nauka.gov.ua/pro-portal/gorizont-yeuropa/>

Креативна Європа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://creativeeurope.in.ua/>

Національний Еразмус+ офіс України. [Електронний ресурс]. URL: <https://erasmusplus.org.ua/>

Національний контактний пункт Євроатом в Україні [Електронний ресурс]. URL: <https://uaineuratom.com.ua/>

Національний Темпус-офіс в Україні. [Електронний ресурс]. URL: <http://tempus.org.ua/uk/wshha-osvita-ta-bolonskvi-proces.html>

Офіційний сайт лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] URL: <http://www.mon.gov.ua>

Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. URL: <http://www.unesco.org/>

Академія української преси [Електронний ресурс]. URL: <http://www.aup.com.ua/>

Портал медіаосвіти та медіаграмотності АУП [Електронний ресурс]. URL: <http://www.medialiteracy.org.ua/>

Детектор медіа. Спільнота [Електронний ресурс]. URL: <https://spilnota.detector.media/>

EAVI (медіаграмотність для громадян) [Електронний ресурс]. URL: <https://eavi.eu/research/european-media-education-study/>

Інтерньюз Україна [Електронний ресурс]. URL: <https://internews.ua/>

The National Association for Media Literacy Education [Електронний ресурс]. URL: <https://namle.net/>

Проект «MediaSapiens» [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua>

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ**

**«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ
З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ ТА ПРОПАГАНДОЮ:
БАЗОВІ НАВИЧКИ
ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО»**

Освітні програми:

**Середня освіта
(Українська мова і література. Англійська мова)
Середня освіта (Українська мова і література)
Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)
Культурологія**

Освітній ступінь «Магістр»

Розробники: Марина ОЛЬХОВИК; Світлана ГЕРГУЛЬ;
Лариса ГОРОДНИЧА; Марина КЕДА
Владислав ОЛЬХОВИК

Технічний редактор

О. Клімова

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 26.12.2023 р.

Формат 60 x 84 1/16.

Ум. друк. арк. 3,49. Обл.-вид. арк. 2,06. Зам. № 067.

Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т. Г. Шевченка.

14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, оф. 208. Тел. 941-102

nuchk.tipograf@gmail.com

